

Mens sana in corpore sano

Sami Koski, Mika Rissanen, Juha Tahvanainen,
Antiikin urheilu. Olympian kentiltä Rooman areenoille.
Atena, Jyväskylä 2004. 160 s.

Antiikin urheilu on viihdyttävä tietokirja. Kirja sisältää populaarissa muodossa paljon tietoa antiikin urheilukulttuurista. Hieman koulukirjamainen taitto ei haittaa lukemista vaikka 'tietolaatikot' välillä katkovatkin kokonaisuuksia. Teoksessa käsitellään antiikin monipuolista urheilukulttuuria mm. yhteiskunnan osana, lajien kehityksen kautta ja urheilutapahtumien historiana. Antiikista säilynyt kirjallisuus tarjoaa maukkaita kuvauksia urheilukilpailuista, mutta merkittävän osa antiikin urheilumaailman tutkimuslähteistä muodostavat myös ajan esineistö, joka sisältää runsaasti urheiluaiheisia koristeita. Näyttävimpiä todisteita menneestä urheilukulttuurista ovat tietenkin kaksituhatta vuotta säilyneet areenat ja stadionit, joita nykyturistit tapavat käydä ihailemassa. Käsillä oleva teos sisältääkin runsaasti kuvia esineistöstä ja vanhoista urheilupaikoista.

Platonin molski

Filosofisesti mielenkiintoisin osuus sijoittuu kirjan alkupuolelle, jossa urheilua tarkastellaan kulttuurisena ilmiönä ja suhteessa ihmiskäsitykseen (kirjassa viitataan painijana kunnostautuneeseen Platoniin useamman kerran kuin keeneenkään urheilijana tunnettuun hahmoon). Antiikin Kreikassa urheilu oli osa kasvatusta ja sopusuhtaisia urheilun muokkaamia vartaloita ihailtiin. Kreikkalainen tahtoi olla "kaunis ja etevä" ja niinpä nuoria miehiä varten rakennettiin *gymnasioneja*, joissa urheilu ja filosofia elivät yhdessä. Kah-tiajako tapahtui myöhemmin.

Vaikka kilvoittelusta syntyi jo antiikin Kreikassa sekä ammatti että suuri viihdetapahtuma, niin urheilun instrumentalisoituminen tapahtui erityisesti vasta Rooman kukoistuksen aikana. "Terve sielu terveessä ruumiissa" ei ollut iskulause urheilun puolesta vaan ilmaus ruumiin ja sielun erillisyydestä. Hengen ottaessa vähitellen etäisyyttä ruumiiseen tuli jälkimmäisestä yhä suuremmissa määrin työkalu, jonka hyvän kunnan avulla ihmisen osalle koituvat rasitukset oli helpompi kantaa. Ensimmäiset askeleet tähän suuntaan tuli otettua jo ensimmäisellä vuosisadalla jkr. mutta kyse ei ollut totaalaisesta muutoksesta. Samaan aikaan ei-kristityt filosofit kirjoittivat kauneudesta vielä yhtenä kokonaisuutena.

Samalla kun urheilu ja urheilutapahtumat saavuttivat suosiota viihteenä syntyivät myös ensimmäiset urheilun kriitikot. Seneca esimerkiksi varoitti kiinnittämästä liikaa huomiota ruumiiseen hengen kustannuksella, jottei ihmisen tasapaino häiriintyisi. Meluisat urheilutapahtumat

vedonlyönteineen olivat hänen mukaansa omiaan vieroit-tamaan myös yleisön roomalaisesta hyveestä. Ajan kovin urheilukriitikko löytyy kuitenkin kristinuskon piiristä. Kirkkoisä Tertullianus oli vakuuttunut, että "painiminen on pahalaisen hommaa".

Uskonnot olivat näytelleet merkittävää roolia urheilu-kilpailujen syntymässä ja urheilutapahtumat järjestettiin usein hartaissakin merkeissä jumalten kunniaksi. Kristinuskon voittokulun myötä suhtautuminen vaihtui. Kristityt käsittivät ruumiin kulttuurin harjoittamisen sitovan ihmistä liiaksi arvottomiin maallisiin iloihin. Vaalimisen sijaan ruu-mista ryhdyttiin rankaisemaan sen lihallisuuden synneistä.

Lajien synty

Urheilulajien synnystä ja kilpailujen historiasta kertovat osat tarjoavat mielenkiintoista tietoa ja tarinoita urheilun (ja sen lieveilmiöiden) historiasta kiinnostuneille. Anekdootteja ja triviätietoa viljellään laajalti, mutta perusuoni ei onneksi huku niiden keskelle. Anekdoottien kohdalla kirjoittajat jättävät niiden todenperäisyyden paikoitellen lukijan hartioille eikä teos aina muutenkaan ole kirjoitettu kriittisen historiantutkimuksen muotoon.

Kirjan lopuksi on vielä olympia-vuoden kunniaksi kirjailtu modernin olympialiikkeen syntyhistoria. Tämä osuus on kirjan heikointa antia sen varauksettoman mahtipontisen pro-olympialaiset -hengen vuoksi. Siinä missä kirjoittajat tuovat antiikin kohdalla esiin kaikenlaiset ongelmat ja lieveilmiöt, jäävät ne tässä osuudessa täysin pois. "Atena 2004" -tietolaatikon lopettaminen "nykyolympialaisten mottoon" "Osallistuminen on tärkeämpää kuin voitto", jota viestinä kulkevan soihdun kantamiseen osallistuvien ihmisten määrä on toteuttavinaan kalskahtaa kieltämättä hieman kornilta. Tosiasiassa olympialaisten henki ei ehkä voisi olla kauempana kun otamme huomioon esimerkiksi median ja kansallisten urheiluliittojen luomat menestyspaineeet. Urheilun nykytilanteesta ja asenteista kertoo enemmän eräässä amerikkalaisessa (sikalaisesta jalkapallosta kertovassa) elokuvassa nuoren tähtipelaajan esittämät vuorosanat. Seuratessaan televisiosta historiallista elokuvaa, jossa aseistetut miehet taistelevat hengestänsä areenalla, hän lausuu ihailleen: "Nuo olivat aikansa gladiaattoreita." Käsillä oleva *Antiikin urheilu* tarjoaa pienestä kriittisyyden puutteesta huolimatta paljon historiallista perustietoa ja tarinoita, joita vasten nykyurheilua on mielenkiintoista tarkastella.